

URZĄDZANIE, TURYSTYKA I PR

NA TERENACH KLĘSKI

Ważnym zagadnieniem diskutowanym podczas objazdu terenowego było planowanie odnowień z uwzględnieniem stanu powierzchni pokłękowej

Kolejne już trzecie spotkanie Zespołu ds. zagospodarowania terenu klęski odbyło się w Runowie od 12 do 14 listopada 2018 roku. Nadleśnictwo Runowo to jednostka Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu leżąca poza Borami Tucholskimi, która dotkliwie ucierpiała od nawałnicy z sierpnia 2017 roku. Szkody mają tu specyficzny charakter i dotyczą bogatych gatunkowo drzewostanów porastających żyzne, często wilgotne siedliska oraz rozproszonych w formie niewielkich kompleksów leśnych pośród pól uprawnych.

TEKST I ZDJĘCIA: **Waldemar Wencel**

Tematami wiodącymi spotkania w Runowie były problemy z zakresu: urządzania lasu, zagospodarowania turystycznego oraz szeroko pojętego udostępniania lasu. Prezentowano i diskutowano również ekonomiczne aspekty skutków huraganu, kształtowanie krajobrazu i komunikację społeczną. Spotkanie podzielone było na panel wykładowy (kameralny) oraz objazd terenowy, wzbogacony o wizytę u władz Gminy Sosno, która w województwie kujawsko-pomorskim najbardziej ucierpiała od nawałnicy.

CZĘŚĆ KAMERALNA

Pierwszego dnia wykłady prowadzili kolejno: Arkadiusz Kukliński – dyrektor Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddziału w Gdyni, prof. dr hab. Krzysztof Adamczewski i prof. dr inż. Hubert

Szramka z Katedry Ekonomiki Leśnictwa Wydziału Leśnego Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Sławomir Flanz – kierownik Oddziału w Toruniu Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego, Szczepan Burak – długoletni dyrektor Wydziału Środowiska i Zieleni Urzędu Miasta Torunia oraz Maria Rothert, przedstawiciel Dyrekcji Generalnej LP. Drugiego dnia wystąpił Michał Wojcieszek, specjalista SL w Nadleśnictwie Żółędowo.

Dyrektor BULiGL przygotowując się do wykładu, przeanalizował Instrukcję urządzania lasu oraz zintegrowane z nią „Zasady hodowli lasu” pod kątem odniesień do sytuacji klęskowych w ekosystemach leśnych. Jak powiedział, żaden z tych dokumentów nie daje wskazówek, ani nie określa procedur na okoliczność zaistniałej klęski. Oznacza to, że bardzo

ważne jest poszukiwanie praktycznych rozwiązań i wypracowywanie ścieżek postępowania uwzględniających specyfikę wielkoobszarowej kłęski. Jest to tym bardziej istotne, że obecnie trwają prace urządzeniowe w dwóch nadleśnictwach – Runowo i Ryteł, a w 2019 roku zlecone zostanie wykonanie aneksów do PUL dla nadleśnictw Gołębki, Szubin i Zamrzenica. Podczas prowadzenia prac, zarówno nadleśnictwa, jak i wykonawcy powinni uwzględnić wnioski wypracowane przez szerokie gremium specjalistów, w tym przez Zespół konsultacyjny, w kwestiach urządzania, hodowli a także ochrony lasu, ochrony przyrody i ochrony przeciwpożarowej.

Ważnym zagadnieniem na przyszłość jest wypracowanie na szczeblu Dyrekcji Generalnej LP procedur zlecania prac urządzeniowych w nadleśnictwach dotkniętych zdarzeniami o podobnym charakterze, na różnym poziomie zaawansowania realizacji PUL i wdrożenie ich poprzez Instrukcję urządzania lasu. Obecne rozwiązania wydają się dalekie od doskonałości, a poszczególne RDLP (Gdańsk, Poznań, Toruń) dotknięte huraganem rozwiązują tę kwestię w zróżnicowany sposób. Z całą pewnością należałoby dogłębnie przeanalizować zastosowane rozwiązania, jakie przyjęto dla nadleśnictw, a także efekty i mankamenty, jakie temu towarzyszyły i przyjąć wariant optymalny.

Tematem szeroko omawianym podczas spotkania w Runowie były tzw. pozaprodukcyjne funkcje lasu. Wykładowcy podkreślali potrzebę „strefowania lasu” pod kątem dominującej funkcji obecnie oraz w przewidywalnej przyszłości i planowanie odnowień, a później pielęgnacji lasu zgodnie określoną dominantą. Aspekty ekonomiczne zaprezentowane przez wykładowców z UP w Poznaniu, dotyczyły wyceny wartości lasu, wyceny szkód wywołanych przez nawałnicę oraz kosztów przywracania lasu na powierzchnię. W naszym planowaniu hodowlano-ochronnym nadal jest na pierwszym miejscu, a na pewno przeważa, podejście surowcowe w odniesieniu do przyszłego lasu (las hodowany, plantacyjny), a nie ekosystemowe (hodowla naturalna i półnaturalna), co generuje wysokie koszty i prowadzi do tworzenia najmniej stabilnych fitocenoz, choć daje najszybsze rezultaty w postaci wizualnie dobrze zagospodarowanych powierzchni leśnych.

Podczas dyskusji w siedzibie Gminy Sośno, gospodarze podkreślali m.in. dobrą współpracę z leśnikami w czasie usuwania skutków nawałnicy z sierpnia 2017 roku

Wśród gości zaproszonych do udziału w konferencji był Janusz Kochanowski – dyrektor Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, który swoje wystąpienie poświęcił tematyce udostępniania lasu na przykładzie parku narodowego i jego sąsiedztwa oraz przedstawił zarys funkcjonowania Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

Dynamiczny, podparty licznymi przykładami z „leśnego podwórka”, wykład poprowadził Michał Wojcieszek. Dotyczył on relacji leśników ze społeczeństwem. Przywołał przykłady związane z obecnym, nadszarpniętym wizerunkiem leśników i potrzebą jego odbudowywania. Omawiał także potrzebę włączania do budowania tych relacji mediów społecznościowych, które dają możliwości na prowadzenie interaktywnego dialogu. Podkreślał przy tym pułapki i zagrożenia jakie występują przy niewłaściwym, nieprofesjonalnym korzystaniu z różnych internetowych aplikacji.

CZĘŚĆ TERENOWA

Podczas części terenowej spotkania gospodarze zapoznali członków Zespołu ze specyfiką szkód, które wystąpiły na terenie Nadleśnictwa Runowo oraz ze sposobami radzenia sobie z trudnościami jakie ta specyfika przynosi. Oglądaliśmy, w towarzystwie miejscowych leśniczych, pierwsze odnowienia na terenach pokłęskowych, zapoznaliśmy się z gotowymi projektami dalszych odnowień, które zostaną zrealizowane w 2019 roku oraz przyjrzeliliśmy się bezpośrednio pracom odnowieniowym prowadzonym z użyciem sadzarki. W tym ostatnim przypadku mieliśmy możliwość wymiany poglądów z właścicielem dużego zakładu usług leśnych, m.in. na tematy związane z organizacją prac odnowieniowych, wydajnością, sposobami przygotowania powierzchni do odnowień z użyciem sadzarek, dostępnością rąk do pracy, aspektami ekonomicznymi związanymi z zagospodarowaniem powierzchni leśnych zniszczonych przez huragan itp.

Z zainteresowaniem przysłuchiwaliliśmy się pomysłom dotyczącym odnawiania powierzchni różnymi metodami i sposobami, wynikającymi ze skrupulatnej analizy stanu powierzchni po uprzątnięciu surowca drzewnego oraz jej potencjału przyrodniczego (obecność odnowienia naturalnego, przewidywana możliwość pojawienia się takiego odnowienia, stan i możliwości uprzątnięcia powierzchni z pozostałości pozrębowych i karp, aktualny i perspektywiczny stan zwierzyny itd.). Głównym twórcą koncepcji odnowienia jest Mieczysław Gawron, inżynier nadzoru w Nadleśnictwie Runowo.

Ciekawym punktem objazdu terenowego było spotkanie z władzami samorządowymi. W Domu Kultury w Sośnie wysłuchaliśmy relacji o usuwaniu szkód po huraganie przeprowadzonych siłami społecznymi oraz ze wsparciem i pomocą instytucji państwa dla poszkodowanych. Obejrzeliliśmy film prezentujący rozmiar szkód na terenie Gminy Sośno. Podczas wizyty w terenie pojawił się również aspekt historyczny i patriotyczny. Odwiedziliśmy niewielki śródleśny cmentarz, gdzie pochowano i upamiętniono

ofiary niemieckich zbrodni dokonanych w obozie w Karolewie. Zwieziono tam na początku II wojny światowej i zamordowano w ramach akcji „etnicznego oczyszczania przedpola” kilka tysięcy Polaków – krajeńskiej inteligencji i najbardziej zasłużonych dla Polski obywateli tego regionu.

REFLEKSJA KOŃCOWA

Spotkanie Zespołu do spraw zagospodarowania klęski, które odbyło się w Runowie było trzecim tego rodzaju wydarzeniem. Kończy ono część konsultacyjną dotyczącą zagospodarowania powierzchni po huraganie. Zasadniczym zadaniem Zespołu było znalezienie rozwiązań dla zagadnień i problemów, których trudno by szukać w obecnie obowiązujących branżowych przepisach prawnych (instrukcjach, zasadach, zarządzeniach itd.). Zagadnienia i problemy zostały wskazane w dużej mierze przez dotknięte huraganem nadleśnictwa. Każde z nich ma swoją specyfikę – wielkość, funkcjonowanie w warunkach określonego regionu, rozmieszczenie kompleksów leśnych, strukturę siedlisk, strukturę wiekową i gatunkową drzewostanów, wielkości i rozmieszczenie uszkodzonych kompleksów, formy ochrony przyrody itd. Każde nadleśnictwo klęskowe „otrzymało” po huraganie swoisty charakter szkód, na które składają się: wielkość, rodzaj i stopień uszkodzenia drzewostanów, rozmieszczenie a także dostępność zniszczonych powierzchni.

Wypracowane przez Zespół rozwiązania i wytyczne są natury zarówno ogólnej, do zastosowania przez wszystkie nadleśnictwa, jak i szczegółowe dotyczące konkretnej jednostki, której problem nie powiela się w innych. Należy podkreślić, że ważnym elementem przeprowadzonych konsultacji był ich szeroki zakres i wieloaspektowość. Celem równoważnym w pracach Zespołu było zwrócenie uwagi, czy wręcz ukierunkowanie nadleśnictw klęskowych na konieczność szerszego podejścia (niż w „leśnictwie surowcowym”) do sposobu zagospodarowania powierzchni, które winno opierać się na zasadach trwałego, zrównoważonego zagospodarowania lasu, wykorzystującego ekosystemowe podejście do tego zadania. ■

Ireneusz Ziemak, leśniczy Leśnictwa Drzewianowo prezentował szereg powierzchni poklęskowych zyskując wiele pochlebnych opinii o zakresie i jakości wykonanych prac

WYTYCZNE POSTĘPOWANIA NA POWIERZCHNIACH KLĘSKOWYCH

w zakresie tworzenia wydziełów drzewostanowych, wykonywania szkieców odnowieniowych, zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego oraz działań związanymi z relacjami ze społeczeństwem

(wypracowane przez Zespół konsultacyjny dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu na spotkaniu w Runowie, w dniach 12-14 listopada 2018 roku)

URZĄDZANIE LASU

1. W nadleśnictwach Runowo i Rytel, w których rozpoczynają się prace nad tworzeniem planów urządzenia lasu (PUL) oraz w nadleśnictwach: Gołębki, Szubin i Zamrzenica, dla których w 2019 roku będą sporządzane aneksy do PUL, podczas terenowych prac urządzeniowych (taksacja) na zrębach sanitarnych można zrezygnować z tworzenia siedliskowych wyłączeń taksacyjnych. W opisach taksacyjnych wprowadzić dominujący typ siedliskowy lasu dla danego wydziału, a w informacjach dodatkowych opisu podać procentowy udział pozostałych typów siedliskowych lasu. Typ drzewostanu (TD) przyjęć zgodnie z TD określonym na Komisji Założeń Planu (KZP) dla dominującego siedliskowego typu lasu. Projektując uprawy z odnowienia sztucznego w takim wydziale, należy korzystać z opracowania oraz map glebowo-siedliskowych. Zasada nie dotyczy wyznaczania nowych wydziałów ze względu na aktualizowane kategorie ochronności.
2. Niezmiennie wyłączenia taksacyjne należy tworzyć zgodnie z Instrukcją Urządzania Lasu, z powierzchni wymagających odmiennego postępowania gospodarczego.
3. W związku z podjętą na KZP dla nadleśnictw Runowo i Rytel decyzją o potrzebie wystąpienia do Ministra Środowiska z nowym wnioskiem o uznanie lasów za ochronne, zgodnie z Rozporządzeniem MOŚNiL z dnia 25.08.1992 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania lasów za ochronne i szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej, korygowanie lub tworzenie nowych granic lasów ochronnych ograniczyć w miarę możliwości do granic całych oddziałów a w przypadku korekty do granic wydziałów, do czytelnych na gruncie obiektów liniowych.
4. Projekty odnawiania powierzchni klęskowych (szkiece upraw) poprzedzać każdorazowo szczegółową inwentaryzacją tych powierzchni, zwłaszcza pod kątem siedliskowym. Mając na względzie ograniczenie ilościowe szkieców upraw (pozycji odnowieniowych), przy ich sporządzaniu brać pod uwagę możliwość połączenia sąsiadujących ze sobą powierzchni leśnych niezalesionych (halizny, zręby,

plazowiny, drzewostany do przebudowy pilnej z zastosowaniem rębni – po ich uprzątnięciu) w jedno wydzielenie (szkic uprawy), uwzględniając inne kryterium jak: gospodarstwo czy dominujący typ siedliskowy lasu. Będzie to miało zastosowanie w nadleśnictwach, dla których PUL uwzględniają już skutki klęski huraganu.

5. Przy zachowaniu przez cały cykl produkcyjno-hodowlany (od uprawy do wieku rębności) jednego typu drzewostanu (TD), jako elementu celu długookresowego gospodarki leśnej oraz uwzględnieniu hodowlanego celu doraźnego jakim jest pokrycie gruntów leśnych niezalesionych roślinnością drzewiastą w możliwie krótkim okresie, należy akceptować w uprawach naturalnie pojawiające się gatunki tymczasowo niezgodne z TD, nawet kosztem gorszych ocen jakości hodowlanej upraw czy stopnia zgodności składu gatunkowego z siedliskiem – przyjętym TD. Gatunki te należy traktować jako gatunki pomocnicze w pielęgnowaniu gatunków głównych (docelowych) wynikających z TD, wprowadzanych najczęściej sztucznie na części powierzchni odnawianej. Gatunki te będą stopniowo eliminowane w toku długiego okresu pielęgnacji uprawy, młodnika i drzewostanu. Będzie to miało zastosowanie w nadleśnictwach, dla których będą sporządzane PUL lub aneksy do PUL.
6. W pracach odnowieniowych dopuszcza się zastosowanie pewnych niestandardowych metod hodowlanych polegających na odnowieniu sztucznym gatunkami docelowymi tylko części powierzchni odnawianej, tymczasowej akceptacji odnowień naturalnych gatunkami niezgodnymi z TD czy modyfikacji więźby i/lub formy zmieszania, pod warunkiem zachowania TD, jako elementu celu długookresowego gospodarki leśnej dla danej powierzchni.
7. W zależności od etapu realizacji kolejnej rewizji PUL w jakim znajduje się dane nadleśnictwo kłeskowe, należy mieć na uwadze możliwość przyjęcia (na KZP) bądź uzupełnienia (na NTG) specyficznych dla danego nadleśnictwa TD, uwzględniających możliwości siedliskowe odnowienia naturalnego innymi gatunkami cennymi (zwłaszcza liściastymi), jak: jawor, wiąz, klon czy lipa.

ZAGOSPODAROWANIE TURYSTYCZNE I REKREACYJNE

1. W związku z realizacją idei ekosystemowego, kompleksowego zagospodarowania powierzchni kłeskowych nadleśnictwa przygotowują koncepcję odbudowy zniszczonej oraz przygotowania nowej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej (koncepcja) na obszarze kłęski i w jej otoczeniu, która mogłaby być zrealizowana w perspektywie najbliższych 5 – 10 lat.
2. Ww. koncepcję należy, w miarę możliwości, wypracować we współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, Lokalnymi Grupami Działania, stowarzyszeniami itp., z którymi inwestycje takie powinny być w przyszłości realizowane wspólnie lub na potrzeby któregoś nadleśnictwo

udostępniać będzie zarządzane przez siebie powierzchnie.

3. Budowa nowej infrastruktury winna być oparta o dobrze przygotowane i przemyślane projekty nawiązujące do lokalnej architektury, obiektów już istniejących, z użyciem przyjaznych środowisku, najlepiej naturalnych materiałów z uwzględnieniem konieczności przestrzegania idei energooszczędności oraz zasilania odnawialnymi źródłami energii.
4. Projektując zagospodarowanie powierzchni kłeskowych w sąsiedztwie osad, miejscowości, ośrodków wypoczynkowych itp. każdorazowo mieć na uwadze potrzebę kształtowania krajobrazu oraz tworzenia nowymi nasadzeniami obiektów o charakterze użytecznym dla społeczeństwa: aleje, zgrupowania drzew i krzewów miododajnych o zróżnicowanym okresie kwitnienia, osłony, przersedzenia itp.
5. Wskazane jest, aby projekty w zakresie zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, a także dotyczące kształtowania krajobrazu uzyskiwać w drodze konkursów, konsultacji społecznych, współpracy z uczelniami, szkołami średnimi itp.

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z RELACJAMI ZE SPOŁECZEŃSTWEM

1. Zobowiązać pracowników zajmujących się lub włączających się w edukację leśną społeczeństwa do informowania, podczas prowadzenia zajęć, o różnych aspektach związanych z uprzątaniem i zagospodarowaniem obszarów kłeskowych, w tym także o celu powołania i realizowanych zadaniach przez Zespół dyrektora ds. zagospodarowania terenów kłeskowych.
2. Nawiązać, w miarę możliwości wobec stawianych warunków, np. finansowych, kontakt z lokalną prasą i innymi mediami w celu zamieszczania na bieżąco informacji na temat prowadzonego przez nadleśnictwa zagospodarowania powierzchni kłeskowych, informując o aktualnie podejmowanych przez leśników wysiłkach na rzecz odbudowy lasów. Przy tej okazji przekazywać tzw. komunikaty kluczowe, wymienione w Zarządzeniu Dyrektora Generalnego LP nr 71/2015 w sprawie polityki komunikacyjnej PGL LP (np. więcej lasów, dobry stan lasów, ochrona przyrody, własność narodowa, udostępnianie lasów, drewno, samofinansowanie, profesjonalizm i pasja, współpraca lokalna itd.)
3. Kontynuować współpracę z mediami, uwzględniając fakt, że częste, cierpliwe i rzetelne informowanie o postępach prac i roli leśników ma ogromny wpływ na poprawę wizerunku leśników i Lasów Państwowych.
4. Aktywnie, ale też właściwie wykorzystywać strony internetowe oraz media społecznościowe do informowania społeczeństwa o bieżącej działalności nadleśnictw. Delegować do tych działań kompetentnych pracowników, wykazujących się wiedzą merytoryczną zarówno w zakresie działalności prowadzonej przez nadleśnictwa, ale także umiejętności i odpowiedzialności w kwestii korzystania z mediów. ■